

## DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

# ÖZGÜR BELEDİYECİLİK MODELİ

Abdullah DEMİRBAŞ\*

### Neden Özgür Belediyecilik Modeli?

Çağdaş demokrasi ve sosyal bilim klasik devlet teorilerinin arızalı olduğunu kanıtlamakta ve devletin kaynağını karmaşıklaşan toplum ilişkilerine dayandırarak koordinasyon işlevine uygun hale getirmeye çalışmaktadır. Kemikleşmiş özelliğiyle demokrasiye doğru evirilmekte en çok zorlanan ve direnen devlet, bilimsel-teknik devrim karşısında fazla dayanamayacağını anladıkça dönüşmekten başka çaresinin olmadığını görmekte, fakat yerel yönetimler üzerinden bir çıkış gerçekleştirme seçeneğini de gündemine almış bulunmaktadır. Demokratik uygarlık, devletin böyle bir dönüşüm sürecine girdiği çağdır ve devletin demokrasiye duyarlı kılınması, yerel yönetimlerin bu amaca uygun hale getirilmesinden geçmektedir.

Değişimi zorla ya da darbe yoluyla sağlayan klasik ve iktidar odaklı siyaset kurumu, devlet ve toplumun demokratikleşmesi yönünde dönüşerek ikisi arasında bir köprü rolü oynamaya başlamaktadır. Anılan süreci hızlandıran demokratik partileşmeler, lobiler ve sivil toplum kuruluşları ile örgütlü gruplar için siyasal karar organları üzerinde etkili olma yolu açılmakta ve üçüncü bir alan doğmaktadır. Demokratik uygarlık çağı, bu yönüyle sivil alana dayanmaktadır ve yerel yönetimlerin bu esaslar çerçevesinde özgür yurttaşların belirleyici müdahalesine açık hale getirilmesi amacıyla yeniden dizayn edilmesi gerekmektedir.

Demokratik uygarlık, insan toplumu kadar doğa ile ilişkilerin de yeniden düzenlenmeye başladığı ekoloji çağıdır. Ekoloji, toplumsal bir ilişki ve yönetim biçimi olarak kurgulanmakta ve bu konuda yerel yönetimlere tayin edici bir rol düşmektedir.

### Özgür Belediyecilik Modeli Nedir?

Yerel yönetimler, toplumun devlet karşısında direnen özgür kişiliği ve ruhudur. Yerel yönetimleri devletin yerele uzantısı olarak gören politik akımların bu gerçeklikten bihaber tutumları, en başta topluma kaybettirmektedir. Kendilerinden hem daha eski ve hem de işlev ve kapsam bakımından onları aşan tarihin bu en köklü kurumlaşmasını salt politik amaçlar nedeniyle siyasal partilerin uzantısına dönüştürüp öyle kimlik biçmek ile devlet alanına hapsedmek özde aynıdır. Yerel yönetimler bütün bunlardan önce, toplumsal bir kimliktir, ya da toplumun kimliğidir. Dolayısıyla tanımlamanın da devlet ve partileşmelerden ziyade toplumsal alan içinde yapılması gerekmektedir.

Belediye, insan toplumunun, kendisini sadece kendisiyle değil, içinde yaşadığı beled/mezan ile birlikte yönetmesidir. Burada mezan, statik bir arka plan değil, insanın kendisini yönetmesi sürecine insanla birlikte katılan bir dinamik özne-yapıdır. Yerliler kadar yerin kendisi de öznedir çünkü. İlk insanın mezanla ilişkisi özne-özne ilişkisidir.

Belediye, hem toplumun buluşma sürecidir hem de buluştuğu yerdir. Toplum buluşur ve orada belediye oluşur. Toplum ve belediye iki ayrı fiziki yapı olarak görülemez. Belediye ve toplum arasındaki

\*2004-2010 Diyarbakır-Sur Belediye Başkanı

ilişki, mekan-varlık, zihin-beden, dalga-parçacık diyalektiğinin özgün bir formudur.

Model, yerel yönetim olgusunu neolitik köy birimiyle başlatıp demokratik sosyalist çağa uzatırken, bir geçiş çağında yaşandığını ve mekanizmaların da bu ara aşamaya uygun oluşturulması gerektiğini bilir. Özünü korur ancak, biçimini de bu öze göre şekillendirmeyi hedefler ve dönüşümü şimdiden başlatır. Bu temelde, devletten arındırılmış özgür belediyeyi, demokratik komünal halk meclisi; devletçilikten arındırılmış özgür belediyeciliği de, demokratik sosyalizm olarak tanımlar. Yine, geliştirdiği bu tanımın, aşağıda belirtildiği biçimiyle literatüre geçmesi gerektiğini ifade eder;

"BELEDİYE, DEVLETÇİ UYGARLIK TARAFINDAN ÖRTÜLÜ VE UZUN VADELİ YÖNTEMLERLE ELE GEÇİRİLİP ÖZÜNDEN BOŞALTILMIŞ DEMOKRATİK KOMÜNAL HALK MECLİSİDİR"

#### a. Demokratik Hizmet Alanı Olarak Yerel Yönetimler

Model, demokrasiyi bulaştığı devletten arındırma çabasına, siyasetin doğru tanımlanması ve demokratikleştirilmesiyle başlar.

Özgürleşme ve güçlenmenin devletten değil, toplumsallaşmadan geçtiğini bir şiar olarak belirtir.

Yönetimlerinin, siyasal tercihlerin rol oynadığı seçimlerle oluşturulmasından hareketle, yerel yönetimlerin siyasal kararlar alabilmesini, siyasetin demokratikleşmesi sürecinin ve demokratik siyasetin zorunlu bir gereği sayar.

Tüm bunlarla birlikte yerel yönetimlerin, farklı düşüncelerin ortaklaşarak bir toplumsal yönetime dönüşmesi olduğunu, insan toplumunun bütün araçlardan önce kendisini düşünceyle yönettiğini, dilin de düşüncenin farklı bir görüngüsü olması nedeniyle bu ortaklaştırıcı farklılıkların başında geldiğini belirtip yerel yönetimleri meydana getiren en temel aracın dil olduğunu kabul eder. Hizmetlerin çok dillilik esasına dayandırılmasını hem kendi varlık gerekçesi, hem de demokratik hizmet anlayışının özü sayar.

Model, yerel yönetimleri, bu ana tespitler ışığında siyaset ve toplumun demokratikleştirilmesi

ile devletin demokrasiye duyarlı kılınmasına dönük her türlü yaratıcı hizmetleri geliştirmeleri konusunda güncel ve tarihsel, ahlaki olduğu kadar pratik bir yükümlülük altına sokarak bunu, yerel yönetimlerin başarılarının değerlendirilmesinde ana ölçütlerden biri olarak belirler.

#### b. Ekolojik Hizmet Alanı Olarak Yerel Yönetimler

Model, en temel ruhsal ve bedensel sağlık problemlerinin, ekolojik yaşamdan kopuşla ilgili içinde geliştiğinin altını çizer, ticari kaygı ve kar hırsıyla genetiği değiştirilmiş besin ürünleri karşısında ekolojik tarımı destekler. Eko-gıda kodeksi oluşturur ve uyumsuz besin ürünlerinin satışını engeller. Yine beslenme ve giyim alışkanlıklarının, canlı hayatını koruyacak tarzda pozitif dönüşümü için toplumsal eğitim çalışmalarını yerel yönetimlerin önüne bir zorunluluk kabilinde koyar.

Model, kentsel dönüşümün merkezine ekolojik dönüşümü oturtur. İnsan, bina ve araba yığınının karışımından meydana gelmiş krizli mekanlar karşısında, doğa ve diğer canlılarla barışık, uyumlu, haklarına saygılı kendi kendine yeten eko-kentler kurgular.

Model, farklılıkların aynılığı-aynılıkların farklılığı'na dayanan ekolojinin bulunmadığı her ilişkiyi çatışma ilişkisi ve ekolojiyi, toplumsal çatışmaların çözümünde barışçıl bir zemin olarak değerlendirir.

Toplumun temel ihtiyacının ekolojik yaşam olduğunun altını çizer ve yerel yönetimleri bu ihtiyacın hem somut hem de soyut düzeyde karşılanması için sorumlu kılıp hizmet anlayışını ekolojik temele oturtur.

#### c. Cinsiyet Özgürlükçü Hizmet Alanı Olarak Yerel Yönetimler

Model, zaten özü dışıl olan yerel yönetimleri bu dönemecin somut-soyut mekanı olarak tanımlar ve yapay roller dağıtan toplumsal cinsiyetçiliğe ait bütün kültürel birikimleri, ona dayalı ilişki biçimlerini reddeder, kadın özgürlük ruhunun, özgürlük, eşitlik ve adaletin yön verdiği bir toplumsal yeniden kuruluş ruhu olduğunun altını çizer. Aynı biçimde bu ruhun, kendi ruhu olduğunu belirtir. İlişkilerin yeniden

düzenlenmesi sürecine bazı nitelermelerin ve içeriğinin değiştirilmesi ile başlanmasının önemini vurgulayıp "BAŞKANLIK" kavramını reddeder. "BAŞKANLIK" sıfatının cinsiyetçi ve tarihsel fonksiyonu gereğince de eril olduğunu, kadın ile birlikte anılamayacağını belirtir. Bu andan itibaren, cinsiyetçilikten uzaklaştırılmış yansız tanımlama olarak "KOORDİNATÖRLÜK" kavramını kullanır.

Bağlantılı biçimde model, yönetişimde cinsiyet eşitliği ilkesi gereği temsiliyette de eşitliğe önem verir ve yerel yönetimlerde EŞ-KOORDİNATÖRLÜK modelini benimser.

Yerel yönetim genel bütçelerinin kadın eksenli planlanması kadar, hizmete ayrılan bölümünden belirlenmek üzere KADIN BÜTÇESİ adı altında özel bir payın kadınıla ilgili hizmetlere ayrılmasını ve en yaratıcı biçimde kullanılmasını sağlar.

Bu temelde model, yerel yönetimlerde kadınların örgütlülüğünü ve kadına dönük hizmet bütçesini genelden ayırarak özerkleştirir.

#### **d. Komünal Üretici Maddi Hizmet Alanı Olarak Yerel Yönetimler**

Model, yıllık genel bütçe ve hizmet planlamaları kadar, öz-yeterlilik ilkesi gereğince halkla birlikte komünal ekonomik kurumlaşmalara gidilmesini öngörür. Bu anlamda model yerel yönetimleri komünal üretici maddi hizmet alanı olarak görür.

#### **Modelin Mekanizmaları Nelerdir?**

Model, çalışmaların salt teknik içerikten kurtarılıp aynı zamanda modelin ruhunu verecek, düşünme, muhakeme ve eylem yeteneğine sahip, demokratik, katılımcı, organik yapıları dönüştürülmesi amacıyla tüm birimlerin işlevi,

a. İlgili çalışmaların eşgüdüm, karşılıklı bağımlılık, öz yeterlilik ve tamamlayıcılık çerçevesinde aynı platformda toplanmasını ve ortak hedeflere yöneltilmesini sağlamak

b. Teknik çalışmalara duygu ve bilinç katmak

c. Az enerjyle çok işe yol açacak sistematik ve bilimsel yöntemler yaratıp hayata geçirmek

d. Kaynakların doğruya en yakın düzeyde analizini yapıp rasyonel kullanılmasını sağlamak

e. Emek ve emekçi politikasındaki zafiyetleri

asgari düzeye çekmek, iş ve rol dağıtmak, koordine etmek

f. Çalışan emekçilerde demokrasi ekoloji, kadın-erkek eşitliği ile emeğe ve emek mücadelesine ilişkin bilinç geliştirmek ve dönüşümü buradan başlatmak

g. Demokrasi, ekoloji ve toplumsal cinsiyet konularında toplumsal bilinç sağlamaya dönük zengin çalışmalar geliştirmek

h. Yerel yönetimleri salt teknik çalışma yürüten organizasyonlar olmaktan çıkartmak ve asıl işlevi olan bilinç ve yaşam üretim alanlarına dönüştürmek

i. Yerel halkın ekonomik öz-yeterliliğinin gelişimi için komünal ekonomiye dönük stratejiler belirlemek

j. Modelin özünü oluşturan halkla birlikte yönetimi gerçekleştirmek ve aynı zamanda toplumsal hak olan konularda hakkın korunmasını, ihlal durumunda da hakkın savunulmasını sağlamak

k. Modelin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik toplumsal örgütlenme araçlarını ortaya çıkarmak ve işlevsel hale getirmek olan,

1. Demokrasi Meclisi, 2. Ekoloji Meclisi, 3. Kadın Meclisi, 4. İdare ve Hizmet Meclisi adıyla Birimler Meclisi'ne göre tasnif eder.

#### **Genel Hükümler**

1. Meclisler, görevlendirdiklerini geriye çekme hakkına sahiptir

2. Görevi ihmal ve ağır suiistimal durumunda yürütmeler, tedbiren görevi dondurur ve karşısında sorumlu oldukları adalet divanına başvurur

3. Model, özünü korumak kaydıyla kendisini değişime ve yetkinleşmeye açık; anakent, kent ve ilçe belediyelerine uyarlamada esnek tutar ve özgünlüklere göre davranır.

4. Model, kendisini eşit-özgür yurttaş mahalle-ilçe-il meclisleriyle bütünlük içinde ele alır ve hükümlerinin geçerli olabilmesi için bu meclislerin varlığını gerekli görür. Bu nedenle yerel yönetimleri, söz konusu meclislerin kuruluşu sürecine katar.

5. Bu model, kendisini AB hukuku, üniter hukuk ile doğal hukuka dayandırır ancak, özüne uygun bir alternatif yerel yönetimler yarasının oluşturulmasını da gerekli görür ve süreci başlatır

6. Üç hukukun çeliştiği hallerde model, doğal hukuku esas alır ve ortaya çıkan çelişkili süreci, devletin demokrasiye duyarlı kılınması süreci olarak değerlendirir.